

MERDEKA

Nr 67 - december 2015

ÖSTTIMOR

Information

Östtimors långa väg till hälsa

Del 1

I våras befann jag mig på resande fot under ett par månaders tid. Jag och min flickvän hade rest i Indonesien i sex veckor, och av nyfikenhet ville jag gärna även se Timor-Leste och Västpapua, två regioner som utanför aktivistcirklar är okända för allmänheten. Därför fortsatte jag resan dit på egen hand, när hon flög vidare till Indien. Väl på plats i Dili slogs jag av kontrasten mellan de otaliga NGO:s som är verksamma där och vilka banala hälsoproblem befolkningen dras med. En fråga tog form: vilka steg har Östtimor kunnat ta mot en bättre hälsa för allmänheten, på de dryga 15 årens självständighet, och vilka utmaningar kvarstår? Jag inleder med den tillgängliga statistiken, går därefter vidare till mina personliga intryck för att avsluta med diskussion och ett försök att svara på ovanstående fråga.

Till att börja med ser sjukvården i städerna och på landsbygden mycket annorlunda ut. I städerna finns

sjukhusen att tillgå för såväl banala som allvarliga åtkomnor, medan vården på landet bedrivs av de 131 hälsovårdscentralerna eller så kallade SISCa:s^[2] ('Integrated Community Health Services'), som är ett slags ambuleringande sjukvårdsteam som besöker byarna en gång i månaden sedan 2008. Vidare finns också ett stort antal NGO:s verksamma i olika delar av landet (främst kring Dili), med olika målsättningar som sina hjärtefrågor.

För läsarna är det säkert bekant att en stor del av sjukvårdspersonalen, som var indoneser, lämnade landet i samband med den indonesiska militärens "reträtt" 1999 (en reträtt som även lyckades förstöra i princip all infrastruktur i landet, inklusive sjukvårdsinrättningar). Sedan tio år finns ett samarbete med Kuba, som utbildar 800-1 000 timoresiska läkarstudenter (Timor-Leste betalar deras fickpengar motsvarande 100 USD/månad, i övrigt står Kuba för deras kostnader) och som även skickar kubanska specialister till T-L. Det erbjuds även (små) möjligheter till att specialisera sig utomlands.

Tillgången till högspecialiserad vård är i det närmaste noll. Särskilt avancerade fall kan skickas till grannländer (ofta Malaysia, Bali/Surabaya, Singapore) efter att en *junta medica* sammanträtt, men det är ytterst ovanligt för vanliga människor utan förbindelser till den politiska eliten att få den möjligheten. Det finns en

Fortsättning på sidan 3

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Innehåll

Östtimors långa väg till hälsa	1
Redaktören har ordet	2
Självständighetsdagen och 500-årsminnet	9
Portugisiska från Kap till Kap	9
Nyheter från Aceh	10
Enorma skogsbränder i Indonesien	11
Dyster Amnestyrapport om Indonesien	11
Politisk fånge frigiven i Västpapua	12
USA-diplomater godkände massdödande i Indonesien	13
Östtimor (kortfakta)	14

Redaktören har ordet

Årets sista nummer innehåller mest artiklar om Östtimor och Indonesien. Läkaren Pouya Ghelichkhan, som för närvarande arbetar som läkare vid Kirurgiska kliniken Ystad, ger på basis av sitt eget besök en utförlig bild av hälsoläget i Östtimor som tyvärr lämnar mycket i övrigt att önska. Vi skriver också om två nationella jubileer, varav det ena är 40-årsdagen av Östtimors självständighetsförklaring den 28 november 1975. Det andra jubileet är 500-årsminnet av portugisernas ankomst till Timor. Med tanke på det senare jubileet är det på sin plats att ha med en artikel om portugisiskans globala ställning.

Enorma skogsbränder, en dyster Amnestyrapport om människorättsläget i landet och amerikanska diplomaters roll i massmorden i samband med Suhartos maktövertagande utgör innehållet om Indonesien. Skogsbränderna innebär stora hälsofaror för människor inom och utanför Indonesien. Det är ytterst beklagligt att USA hjälpte till att möjliggöra massmord som allmänt betraktas som ett av de värsta övergreppen mot de mänskliga rättigheterna i världen efter andra världskriget. Lika beklagligt är att det är så svårt att få fram sanningen om händelserna 1965-1966.

Nyheter från Aceh gäller attacker mot kyrkor utlösta av motsättningar mellan kristna och muslimer. Från det så problemtungda Västpapua har vi med en glädjande nyhet: den politiske fången Filep Karma som suttit fängslad sedan 2004 frigavs i november. Läget i området förblir dock oförändrat.

Till sist vill redaktören önska alla läsare en riktigt god jul och gott nytt år!

Gabriel Jonsson

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-ickekommersiell-inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Merdeka & ÖsttimorInformation**Ansvarig utgivare:**

Gabriel Jonsson

Redaktör:

Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:

Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:

Östtimorkommittén

Adresser:

Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén

c/o Jonsson

Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

Tryck:

Ågrenshuset Produktion AB

ISSN Nr: 1402-2559

Lösnummer 20 kronor

Östtimorkommittén

Wiboms v 12, 2 tr, c/o Pollák
171 60 SOLNA, tel 08-27 24 27
pren@osttimorkommitten.se

Skanna och surfa till Östtimorkommitténs webbplats

B 2015-12-14

Fortsättning från sidan 3

skiktröntgenapparat i landet, som är ökad för att gå sönder. Det finns ingen behandling för cancer. En del NGO:s, exempelvis Bairo Pite Clinic i Dili, kan genom kontakter ge patienter tillgång till högspecialiserad vård utomlands.

Bakgrund och DHS 2009-2010

Till min hjälp hade jag Demographic and Health Survey 2009-2010^[1] (hädanefters DHS), regeringens omfattande, men tekniskt inte fulländade, hälsoundersökning som baseras på intervjuer med 11 463 hushåll (bestående av 13 137 kvinnor och 4 076 män i åldrarna 15-49) i de olika distrikten, i städer såväl som på landsbygd. Trots att man kan förvänta sig att såväl befolkning som intervjuare tenderar att svara och tolka svaren optimistiskt är det en dystert bild som målas upp i rapporten, men tyvärr bara alltför vanlig i krigshärjade och fattiga områden: en ung befolkning (45% av östtimoreserna är under 15 års ålder), stora familjer (i snitt föder varje kvinna nästan sex barn - det högsta talet i Sydostasien), låg utbildningsnivå och därtill horribla siffror för undernäring, mödrhälsovård samt infektionssjukdomar.

Att utbildning är mer än en ekonomisk fråga framgår tydligt av att kvinnor som har mer än gymnasieutbildning i snitt endast har 2,9 barn (hälften av riksgenomsnittet). Av blivande mödrar genomgår 86% någon slags hälsoundersökning hos läkare, sjuksköterska eller barnmorska. Över hälften av gravida kvinnor sover utan myggnät trots de höga förekomster av myggburna infektionssjukdomar. Endast 20% föder vid en hälsovårdscentral/sjukhus (53% i städer, 12% på landsbygden) och endast 30% i närvaro av en utbildad vårdpersonal (18% hos traditionella 'birth attendants'). Siffrorna avslöjar inte vad en hälsoundersökning består av, eller vilka resurser som står till buds vid födsel på en hälsovårdscentral, utan ger bara en fingervisning. Mödradödligheten (maternal mortality ratio, ett ofta använt mått på generell hälsa och välbefinnande i ett land) är hela 557 per 100 000 levandefödda barn (motsvarande siffra i Sverige brukar anges 4/100 000) även om nya siffror tyder på en sjunkande trend. Rapporten slår fast att 42% av dödsfall hos kvinnor i fertil ålder är graviditetsrelaterade.

Vad gäller barnens hälsa rapporteras 'under five mortality rate' (hur stor andel av barnen som kan förväntas dö under fem års ålder) till 64/1 000 levandefödda (Sverige: 3), och spädbarnsdödlighet (dödlighet under ett års ålder) till 45/1 000. Det är inte förvånande med tanke på att 58% av barnen under fem år är kortvuxna, 19% utmärklade, 45% underviktiga och 38% inte får i sig det dagliga minimala kalorikravet enligt WHO. Siffrorna speglas av DHS' mätningar av blodvärdet på 1/3 av kvinnorna och barnen i hushållen, vilka avslöjar blodbrist hos 21% av kvinnor, 28% av gravida (blodbrist är normalt vanligare i samband med graviditet) och 38% hos barn under sex års ålder. Likaså genomgår endast dryga hälften av barnen

vaccinationsprogrammet, och 23% är inte vaccinerade alls. Endast hälften av spädbarn under sex månaders ålder helammas - de flesta börjar tidigt att matas.

Föräldrar har frågats vid vilka situationer de konsulterar sjukvården, varpå man har fått fram löjligt höga siffror (förmodligen från föräldrar som vill vara till lags) såsom att: 71% av barn med symptom på luftvägsinfektion, 72% av barn med diarré och 73% av dem med feber tas till hälsovårdscentraler. Det är knappast trovärdigt (eller ens önskvärt för den delen) eftersom även fullt friska barn kan drabbas av lättare infektioner, som de oftast läker ut. Ett rimligare tillvägagångssätt hade varit observationer vid hälsovårdscentralerna.

Fjäderfän rotar i en öppen avloppskanal.

Vad gäller infektionssjukdomar, fattigdomens eviga följeslagare, rapporteras en låg förekomst av HIV (350 fall totalt i landet). Det beräknas att 800/100 000 lider av tuberkulos (TB) och att 1 000 dödsfall 2013 kunde tillskrivas TB. Endast sju kända fall av co-infektion HIV-TB är kända. Siffrorna för malaria har förbättrats betydligt på endast ett par år, enligt WHO från 48 000 fall 2010 till endast 5 200 fall 2012 (kritiker, exempelvis Dr Murphy på BPC, menar att siffrorna är en lycklig slump snarare än resultat av malariabekämpning - mer om detta i den avslutande delen). WHO uppskattar att 47% av dödsfall antingen beror på undernäring, infektionssjukdomar eller är graviditetsrelaterade (20% hjärtkärlsjukdomar, 11% cancer, 9% olyckor och skador).

Rundvandring och egna intervjuer

Dili

Under en av mina rundvandringar i Dilis ytterområden gick jag slumpmässigt in på hälsoministeriets distriktskontor i Lahane, där jag fick möta Dr Telma J Corte Real de Oliveira, som är koordinator på kontoret där 205 personer arbetar, och även ansvarig för Global Funds (en NGO som bekämpar HIV, tuberkulos och malaria) verksamhet i T-L. Trots att vi inte hade bestämt

Den 27 meter höga Kristusstatyn i Dili.

Gamla militärsjukhuset i Lahane.

träff var hon generös med sin tid och gav mig under två timmar en översiktsbild av tillståndet i landet. Enligt henne är det inte främst brist på resurser som hindrat en bättre hälsa, så mycket som bristfälliga prioriteringar i kombination med sociala frågor som utbildningar och kulturella faktorer som beslutsfattande (i den typiska familjen bestämmer maken och svärmodern över kvinnan i hushållet), vilket kan påverka kvinnors tillgång till sjukvård. Hon minns också tillståndet i Timor just efter självständigheten, då endast uppskattningsvis 20-50 läkare och ca 200 sjuksköterskor fanns i hela landet. Idag är situationen en annan och landet börjar få sina första egna specialläkare. Vad gäller HIV berättade hon att tillgång till HIV-behandling (i form av ARV, antiretroviral behandling) är tillgänglig och gratis, men att sjukdomen liksom i många andra länder är kraftigt stigmatiserande. Ett screeningprogram vid gränsen mot Västtimor vore ett tänkbart sätt att ha bättre kontroll på omfattningen, med tanke på att det där förekommer en hög andel rörlig arbetskraft i form av oljearbetare, militärer, chaufförer, m.fl. vilket tyvärr också medför högre förekomst av prostitution.

Dr Cortes chaufför skjutsade mig därefter till det gamla militärsjukhuset i Lahane, strategiskt belägen på en brant kulle, och som under ockupationstiden användes av indonesisk militär för att dels ta hand och sårade, och dels tortera misstänkta FRETILIN-medlemmar och sympatisörer. Till min förvåning stötte jag på flera familjer som var bosatta i de gamla sjukhussalarna. Den f.d. FN-tolken Lito, som var på väg hem med sin dotter Livia, berättade att han och hustrun tillsammans med sina två barn bodde i ena sjukhuspaviljongen, där de tack vare hälsoministeriet hade tillgång till rinnande vatten och elektricitet. Jag noterade att gammalt sjukhusmaterial användes till vardagsbestyren: en rondskål till disk och tvätt, två omkullvälta sjukhussängar som inhägnader för familjens grisar i loftgången. I matsalen tillagades maten över öppen eld.

Dr Telma J Corte Real de Oliveira, hälsoministeriet.

Hälsoministeriets distriktskontor, Lahane.

Lito bodde med sin familj i det nedlagda sjukhuset.

Lite högre upp på kullen mötte jag även familjen Leny

Marlina, Julio Pereira Marçal och två av deras söner. Leny Marlina är indonesiska men bodde i T-L sedan 30 år. Julio var f.d. chaufför för UNCTAD fram till 2002. I samband med konflikten 2006, säkert bekant för läsarna, flyttade de hit upp till kullen av skäl som jag inte riktigt fick klart för mig. Totalt levde de åtta personer i den övergivna intensivvårdsavdelningen, och även här hade sjukvårdsmaterialen används på finurliga sätt. En intensivvårdssäng användes till tvätt och upphängning av kläder, en värmekuvös för nyfödda användes som bord - de hade det ombonat och hemtrevligt. Precis som de flesta familjer jag mötte var de gästvänliga, öppna och varma människor.

Julio och Leny Marlina bodde med sina barn i de gamla intensivvårdssalarna.

Lospalos

Det tog mig nästan ett helt dygn att ta mig till och från Lospalos (215 km från Dili), i en minibuss på skandalöst dåliga vägar. Väl på plats hade jag sällskap av två fantastiskt hjälpsamma timoreser, Alice och Osvaldo, som jag fick kontakt med genom gemensamma bekanta. De var alldeles oumbärliga som översättare och guider. Under mitt besök där tittade jag in på distriktsjukhuset, som var relativt nybyggt, mycket rent och hade separata byggnader för de olika enheterna. Där fanns bland annat en infektionsavdelning, mödravårdsavdelning, förlossningsrum, ögonmottagning, en splitterny ambulans och apotek.

Distriktsjukhuset i Lospalos.

Bernardo Amaral Lopez, medicinskt ansvarig på distriktsjukhuset i Lospalos.

Genom kontakter fick jag tillfälle att intervju distriktssjukhusets högsta medicinskt ansvarige: Bernardo Amaral Lopez, sjuksköterska med 24 års yrkeserfarenhet. Sjukhuset har sju timoresiska läkare, två kubanska läkare, sex sjuksköterskor, fyra 'assistants', tolv barnmorskor, två dietister, en tandsköterska och tre farmaceuter. Sjukhuset koordinerar sju hälsovårdscentraler i tio omgivande byar. Han bekräftade att patienterna inte betalar några avgifter, inte ens för sjukhusmaten. Han uppfattade den huvudsakliga utmaningen som befolkningens utbildningsnivå (hälften är analfabeter i distriktet) och antalet sjuksköterskor och barnmorskor. Den största skillnaden efter självständigheten är att man har timoresiska läkare (om än ännu oerfarna) och kubanska istället för indonesiska.

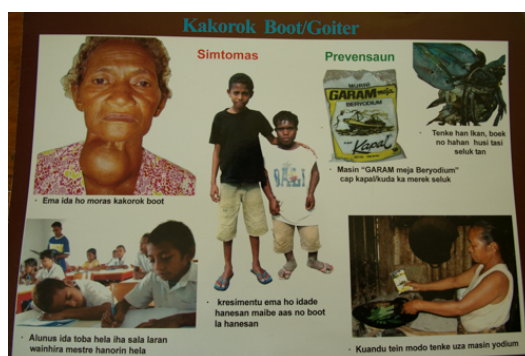

Artikelförfattaren i diskussion med en av farmaceuterna.

Det medicinska förrådet: prydligt, rent, med bra lager av basala läkemedel, dropp och enklare bandage.

Pedro dos Santos, sjuksköterska med sjuutton års yrkeserfarenhet, bekräftade att tillgången till basala mediciner oftast är tillräcklig. Däremot saknar sjukhuset möjligheter att handlägga traumapatienter (bl.a. saknas kirurgiskt materiel), som skickas direkt vidare till Baucau. Då jag besökte farmaceuterna bekräftade de att medicinlagret var tillräckligt för de vanligaste patienterna.

Affisch som informerar om struma och brist på sköldkörtelhormon på tetum.

Horacio och hans familj.

Jag och Osvaldo besökte hälsocentralen i Nairete, där vi mötte Horacio, som bemannar hälsocentralen som volontär sedan tio år. Enligt honom var det oftast infektiösa symptom som feber, hosta och diarré som föranledde de flesta besök. Han hade inga diagnostiska möjligheter eller mediciner, så oftast bestod hans behandlingar i allmänna råd (att kyla ned ett febrigt barn, smörja med kokosolja) och ibland i örtbehandlingar (t.ex. vid diarrésjukdom). Mer allvarligt sjuka patienter hänvisade han vidare till distriktssjukhuset i Lospalos. Han angav de dåliga transportmöjligheterna som det huvudsakliga hälsoproblemet för befolkningen.

Vägen från Nairete.

Linda med sin yngsta.

I ett närliggande hus besökte vi Linda Amaral, hemmafru med fem barn, för att diskutera "tillgängligheten" till sjukvården (vilket ju diskuteras flitigt även i Sverige - men betyder något helt annat här). I hushållet fanns även maken och svärmorn, för tillfället ute. De hade såväl elektricitet som rinnande vatten (oftast). Hon berättade att hon så sent som igår tagit sina barn till distriktssjukhuset pga två veckors hosta och trötthet. Där malariatestadades alla barnen, men den äldste sonen (elva år) förskrevs febernedsettande, antibiotikum (amoxicillin), samt vitaminer mot luftvägsinfektion. De var på plats klockan åtta och fick vänta tre timmar allt som allt. Linda bekräftade att de inte behövde betala något. Om de hade gått direkt till apotek på annan ort skulle de behövt betala motsvarande 3-7 USD.

Natalia och Stanislau med barnen.

I byn Raça hälsade vi på familjen de Castro/Cabral, bestående av Stanislau och Natalia och deras nio barn. De försörjer sig på majsodling och boskapsuppfödning. Natalia berättade att samtliga nio var födda på sjukhus, utan komplikationer. Samtliga familjemedlemmar angavs vaccinerade och alla sov under myggnät. Ingen familjemedlem hade haft TB - tvärtom angavs de allihop som kärnfriska. Innan vi gick uppmanade jag Stanislau att sluta röka för att bli av med sin hosta, vilket han till övriga familjens förnöjelse lovade.

Ilario och Lina med barnen.

Senare besökte vi Ilario Silveira och Lina Fernandez, två unga föräldrar med fem barn mellan sju månader och åtta års ålder. Även de försörjde sig på majsodling men hade ingen boskap. Ilario, vars föräldrar bor i ett närliggande distrikt och är sjukliga (jag fick aldrig veta varför), blev märkbart uppbragt då vi pratade om tillgången till sjukvård. På grund av de ytterst svåra transportförhållandena hade föräldrarna ofta svårt att ta sig till vården, vilket vägde tungt på hans sinne.

Personalen på Trisula hälsovårdscentral: Aurelia, farmaceut; Elizita, läkare samt Matilde, sjuksköterska.

Nästa dag besökte vi den nya hälsovårdscentralen i Trisula (den gamla brändes ned av indonesisk militär i samband med "reträten" och används numer som svinstia). Där pratade jag med farmaceuten Aurelia da Costa, som än en gång bekräftade tillgången till vardagliga mediciner (och som för övrigt hade mycket bra koll på biverkningarna till de mediciner som fanns i förrådet, som tecken på en gedigen teoretisk utbildning). En intressant diskussion följde när Elizita de Oliveira, Kuba-utbildad läkare och Matilde de Jesus, erfaren sjuk-sköterska, anslöt. De huvudsakliga hälsoproblemen i närområdet ansågs vara infektionssjukdomar som gastroenteriter och luftvägsinfektioner (ffa under regnsäsong) men även i svenska ögon vanliga vårdcentralsärenden som huvudvärk och högt blodtryck. Vad gällde mödrhälsovården var det slående att de familjer som bodde nära betydligt oftare kom för sina avtalade kontroller - ännu ett tecken på att den bristande infrastrukturen begränsar tillgången till sjukvård. Jag frågade Elizita om hon kände sig väl förberedd på att arbeta i Timor, med tanke på att hon utbildats på Kuba (många som jag pratade hade en skepsis mot att "Kuba-läkarna" inte skulle hålla måttet). Hon var nöjd med sin utbildning men frustrerades över avsaknaden av ett socioekonomiskt och holistiskt perspektiv på hälsa, och att man borde efterlikna den kubanska modellen vad gäller detta. Tillgång till hus, avlopp, infrastruktur likväl som jordbruksproduktion, -subventioner, välfärd och utbildning bör ses som intimt sammanbundna med befolkningens hälsa. Hon hoppades på att landets nye ledare (Rui Maria de Araújo, utsedd till premiärminister endast tre veckor innan intervjun och själv läkare) ska kunna koordinera ekonomi, jordbruk och sjukvård till bättre hälsa för folket.

Gamla hälsovårdcentralen i Trisula.

Affisch som informerar att myggnät inte bör användas till fiske eller för att skydda grödor.

Mother support group.

Jag fick även tillfälle att besöka en mödragrupp ('mother support group', MSG) där två deltagare från en NGO utbildade en mödragrupp i hälsofrågor. Någon timme senare besökte vi Felis Bela Bareto Morais i byn Sepelata, som tidigare hade arbetat som hälsovolontär men som sedan 2004 odlade majs, kokosnötter, cassava, m.m. Hon var fembarnsmor och av nyfikenhet frågade jag henne symptomen på malaria, och mycket riktigt svarade hon: feber, frossa, svettningar, hosta, aptitlöshet. Med den utbredda undernäringen i åtanke frågade jag vad som utgjorde en näringsriktig diet, varpå hon svarade: en variation av grönsaker, och animalier om tillgängliga. Hon försökte se till att familjen fick kött, fisk eller ägg att äta åtminstone en gång i veckan.

Felis med två av sina barn och fyra grannbarn.

I nästa nummer av Merdeka & ÖsttimorInformation skriver författaren i del 2 av artikeln om Bairo Pite Clinic i Dili och sammanfattar sina observationer.

Pouya Ghelichkhan,
pouya.ghelichkhan@gmail.com

Källor: [1] Timor-Leste, Demographic and Health

Survey 2009-2010 <http://dhsprogram.com/pubs/pdf/fr235/fr235.pdf>

[2] Hälsoministeriet; SISCa <http://www.moh.gov.tl/?q=node/82>

[3] WHO <http://www.who.int/countries/tls/en/>

[4] World Bank [http://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.TOTL.ZS?](http://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.TOTL.ZS?order=wbapi_data_value_2013+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=asc)

[order=wbapi_data_value_2013+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=asc](http://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.TOTL.ZS?order=wbapi_data_value_2013+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=asc)

Självständighetsdagen och 500-årsminnet

Den 28 november firades 40-årsdagen av Östtimors självständighetsförklaring i hela landet. Dagen var också höjdpunkten för firandet 2015 av en 500-årig relation mellan Östtimor och Portugal samt bekräftandet av den timoresiska identiteten. Större evenemang ägde rum i Oe-Cusse Ambeno och Dili.

Premiärminister Rui Maria de Araújo talade i Lifau i Oe-Cusse Ambeno på kvällen den 27:e och konstaterade att det var passande att gästerna, som kom från många länder, kom till den plats på vilken portugisiska sjömän för 500 år sedan förtöjde sina fartyg och grundade Portugisiska Timors huvudstad. Han sade "portugiserna och missionärerna kom med och lämnade många språkliga och historiska spår, kunskaper och känslor som slog rot och förblivit i vår kultur ända till idag".

Premiärminister Araújo utnyttjade tillfället till att tacka Portugal för dess diplomatiska ansträngningar att främja Östtimors självständighet under den 24 år långa kampen och till att bekräfta den solidaritet och vänskap Östtimor åtnjuter som en medlem av de portugisisktalande ländernas samfund (Community of Portuguese

Language Countries - CPLP).

När han behandlat det förgångna sade han att det är dags att fokusera på framtiden, att använda firandet "av vad i är idag som ett folk, vår identitet och vad vi har lyckats att åstadkomma" för att "elda på vår önskan att uppnå ännu mer i framtiden", en framtid i vilken "vi timoreser står vid rodret".

Regeringens talesperson, minister Agio Pereira, konstaterade: "Trots många negativa aspekter är ett resultat av att ha blivit koloniserade av Portugal för fem sekel sedan att Timor skapat sig en unik identitet och kultur som ledde till utropandet av vår självständighet den 28 november 1975 och sedan slutligen, efter mer än 24 års lidande och kamp, till att Östtimor 2002 blev Förenta Nationernas 191:a medlemsstat."

Tommy Pollák

Källa: Pressmeddelande från Östtimors regering 2015-11-30, <http://timor-leste.gov.tl/?p=14120&lang=en>

Portugisiska från Kap till Kap

Brasilien må vara den portugisiska stormakten, men språket lever fortfarande i högönsklig välmåga i Afrika.

Med en befolkning på bara 10 miljoner människor har Portugal sett sitt språk bli globalt tack vare de före detta koloniernas dynamik. Portugisiskans status som världens till antalet talande sjätte språk är ett direkt resultat av Portugals imperium, som fick sin makt och rikedom genom den transatlantiska slavhandeln, massakrer av ursprungsbefolkningar, utbrett kulturellt förtryck och andra förbrytelser karaktäristiska för kolonialism. Brasilien frigjorde sig från imperiet utan ett krig, när kejsarens son utropade den sydamerikanska gigantens självständighet och utnämnde sig själv till Brasiliens kejsare. Men Angola, Guinea Bissau, och Moçambique utkämpade fruktansvärda krig som inte slutade förrän med den portugisiska militärkuppen 1974. De lusofona länderna Angola, Kap Verde, Guinea Bissau, Moçambique och São Tomé e Príncipe var de sista afrikanska länderna som blev självständiga från europeiska koloniserare. Trots hundratals år av våld-

samma koloniala relationer med Portugal antog alla dessa länder portugisiska som sitt officiella språk och samarbetar idag med Brasilien, Portugal och Östtimor i De portugisiskspråkiga ländernas samfund (Community of Portuguese Language Countries - CPLC). CPLC:s syfte är att främja diplomatiskt och politiskt samarbete mellan medlemsstaterna och främja det portugisiska språket.

Några av huvudaktörerna som kämpade för avkolonisering och grundade de oberoende afrikanska länderna har uttalat sig om varför de valde kolonialspråket som officiellt språk. Angolas tidigare premiärminister Fernando França Van-Dúnem anmärkte att antagandet av portugisiska som officiellt språk "var naturligt" och Kap Verdes tidigare president Pedro Pires försäkrade att portugisiska var den "mesta praktiska lösningen" för de nya självständiga länderna.

"Det var det enda verktyget vi hade tillgängligt och vi var tvungna att använda det", förklarade Pires. "Språket tjänade som ett medel för kommunikation, för

att sprida kultur och i själva verket måste det ha blivit på detta sätt. Vi hade inget annat språk. Det var den mest praktiska lösningen, därför att språket också är ett skriftspråk och det var det språk vi använde i skolorna.”

Även om Portugals tidigare kolonier i Afrika har en mängd olika ursprungliga språk, så var portugisiska redan utbildningsspråket och därför elitens språk. Det var dessutom det gemensamma språket för de nationella ledarna i de nya självständiga länderna. Utöver standardportugisiska så förekommer kreolspråk med portugisiska som bas i de lusophona afrikanska länderna. Men många av dessa saknar ett skriftspråk och de som har det är marginaliserade i utbildning, litteratur och journalistik.

Idag är portugisiska också ett viktigt språk i affärsvärlden, särskilt inom branscherna olja, kol, naturgas och andra mineralindustrier. Med kontinentens näst största oljetillgångar attraherar Angola, och särskilt dess huvudstad Luanda, multinationella bolag och många utländska oljearbetare, bland vilka portugisiska är det gemensamma språket.

Östtimor är mycket aktivt i CPLC och för närvarande dess ordförandeland.

Tommy Pollák

Källa: Berta, Antonieta, *The Journal of Communication & Education*, december 2015, http://languagejournal.com/?page_id=124188

Nyheter från Aceh

Tusentals flyr religiöst våld i Aceh

Efter en mordbrandsattack mot en kristen kyrka i Aceh den 13 oktober flydde tusentals protestanter och katoliker från sina hem. Minst en person dödades och dusintals skadades i tumultet som bröt ut efter att muslimska fundamentalister hade försökt bränna ner en annan kyrka i distriktet Singkil. Enligt pater Alfons Pandiangan i den närbelägna provinsen norra Sumatra sökte därefter hundratals människor skydd i hans församling. Pastor Erde Brutu i den attackerade kyrkan sade att minst 8,000 kristna flydde från området till sina familjers hem i norra Sumatra. Polischefen i Singkil sade att ett tjugotal personer hade arresterats misstänkta för inblandning i dåden.

Fundamentalisterna vill att illegala kyrkor omedelbart ska permanent stängas. Enligt en kontroversiell lag från 2006 måste kyrkliga företrädare presentera en lista undertecknad av 90 församlingsmedlemmar och erhålla skriftligt stöd från minst 60 lokalbor, inklusive bychefen, innan tillstånd ges för kyrkobyggen. I maj 2012 började den lokala regeringen stänga vad man ansåg vara lokala kyrkor. Pastor Erde Brutu hävdade att de flesta kyrkor hade byggts långt innan lagen kom till. Josef Roy Benedict från Amnesty International ”oroade sig djupt över den lokala polisens oförmåga att förhindra attackerna.” Han betonade att attackerna mot kyrkorna är ett brott mot rätten till religiös frihet. Pater Alfons Pandiangan sade att konflikten hade utlösts av radikala element i Aceh.

Tio misstänkta för kyrkoattackerna namngivna

Polisen namngav den 16 oktober tio personer misstänkta för att ha legat bakom kyrkoattackerna i Singkil. Tre hade

häktats medan de andra var på fri fot. Det var oklart vem som var den huvudansvarige. Omkring 7,000 människor som hade flytt till norra Sumatra befann sig fortfarande där, trots att regeringen försäkrade att läget i Singkil är säkert. Ytterligare människor flydde därifrån. En av hjärnorna bakom attacken sköts ihjäl och tre andra ur en muslimsk ungdomsorganisation skadades när människor försökte skydda kyrkan.

Aceh river kyrkor som en följd av religiöst våld

Den 19 oktober började myndigheterna i Aceh riva flera små kristna kyrkor på grund av att hårdföra muslimer hade krävt att de ska stängas. Orsakerna var att byggnadstillstånd saknades och att religiöst våld hade brutit ut. Spänningsläget var högt inom den etniskt och religiöst blandade befolkningen i Singkil. Både beväpnad polis och soldater har sänds till distriktet så människor har kunnat återvända. Polisen använde släggor och yxor för att riva kyrkorna som är byggda av trä. Föregående dag hade lokala politiker och kyrkorepresentanter kommit överens om att stänga kyrkorna. Minst tio kyrkor planerade rivas.

Gabriel Jonsson

Källor: Watch Indonesia, 21/10 2015: Ryan Dagur, ”Thousands flee religious violence in Indonesia’s Aceh: One person killed, dozen injured after Christian church burned”

UCA News, 14/10 2015; Fedina S. Sundaryani och Hotli Simanjuntak, ”Ten suspects named behind Aceh church burning”

Jakarta Post, 16/10 2015

Reuters, ”Aceh tears down churches after religious violence” 19/10 2015.

Bli medlem i Föreningen ett Fritt Papua eller Östtimorkommittén eller ge ett gåva på plusgirokonto 4 19 12 84-1 respektive 1 81 92-5.

Enorma skogsbränder i Indonesien

Varje höst härjas Indonesiens regnskogar av jättelika skogsbränder. I år har de varit ovanligt omfattande, delvis beroende på väderfenomenet El Niño, som innebär att ytvattnet i Stilla havet är ovanligt varmt vilket medför torka i Indonesien.

En del av dessa bränder är anlagda för att på de brända markerna plantera oljepalmer och andra plantagegrödor. Detta svedjebruk fortsätter år efter år trots att det är olagligt. Den indonesiska regeringens oförmåga eller underlåtenhet att stoppa svedjebruket innebär att Indonesien bryter mot sitt åtagande att motverka klimatförändringar. Indonesien anses nu vara en av världens tre största klimatbovar.

För första gången har dessa bränder under hösten också drabbat Västpapua. Radio New Zealand har rapporterat att dussintals bränder i Västpapua har täckt stora delar av regionen med tjock rök, smog, vilket gjort att myndigheterna rått människor att bära andningsmasker.

"En av de mest oroande sakerna är att 10 % av bränderna härjade i Papua. Bränder av sådan omfattning har inte funnits tidigare i Västpapua" enligt Greenpeace Indonesias Teguh Surya. "Västpapua drabbas vanligtvis inte av skogsbränder eftersom oljepalmsplantager fortfarande är ovanliga där."

Indonesiens miljö- och skogsbruksminister Siti Nurbaya Bakar skyllde bränderna på nomadbefolkningar, när hon nyligen sade: "Om skogarna bränns och det regnar därefter, kommer gräs att växa och djuren att återvända. Det blir jaktmarker för nomader. Dessa förhållanden undersöks av oss."

Men det handlar tyvärr inte bara om långsiktiga klimatändringar. Det handlar också om akut hälsofara och inte bara för indoneser utan också för många människor i grannländerna i Sydostasien. Tät rök sprider sig till dessa, minskar sikten och gör det svårt att andas. Dis sprid sig ända till Mikronesien. Över en halv miljon människor har behandlats för andningsproblem och minst 19 har dött. Flyg har ställts in, skolor stängts i grannländerna. Flygningar i flera delar av Västpapua ställdes in efter att sikten minskat till så lite som 150 meter. Halten av luftföroreningar var sex gånger större än den tillåtna, när den var som störst.

Nasas satelliter har rapporterat över 130.000 brandhärdar i Indonesien, som är världens största producent av pappersmassa, timmer och palmolja.

Indonesiska miljöorganisationer deltog i påverkansarbetet vid den stora miljökonferensen i Paris i början av december.

Miljöpartiet har ett systerparti i Indonesien

Sarekat Hijau Indonesia, (SHI, Indonesiska Gröna Unionen), bildades den 6 juli 2007 vid en kongress i Jakarta. SHI har anfört att deras mål är att "bygga en förenad front i en massrörelse för att stärka det indonesiska folkets kamp". SHI anför att "Indonesien har kriser i många dimensioner, som alla ökar risken för ekologiska katastrofer som kommer att befästa landets fattigdom. Detta beror dels på den korrupta polisen och dels den ekonomiska eliten, som kan betraktas som en oligarki. SHI kritiserar den girighet, som ligger till grund för kapitalismen och den utnyttjade arbetarklassen. I en analys av de politiskt skolade i landet framförs att förfallet i miljön, den globala uppvärmningen och illegal skogsavverkning är känsliga ämnen i Indonesien, där många jordbrukare fått ge upp, fiskare blir utan fångst och folk i skogslandet fått ge upp; Men detta innebär att de gröna har en chans att attrahera väljare. SHI leds av Koesnadi Wirasapoetra. Partiet fick inga platser i parlamentet vid det senaste valet den 9 april 2014.

Du kan läsa mer om partiet på nätet, <https://www.globalgreens.org/party/sarekat-hijau-indonesia> och <https://www.facebook.com/Sarekat-Hijau-Indonesia-99999490318/?fref=ts>.

Tommy Pollák

Källor: The Gurdian, 2015-12-01, finns på webben med mycket interaktivt material, <http://www.theguardian.com/environment/ng-interactive/2015/dec/01/indonesia-forest-fires-how-the-years-worst-environmental-disaster-unfolded-interactive>
Dagens Nyheter, 2 dec 2015
Gahrton, Per: Green Parties, Green Future: From local groups to the international Stage, London 2015
West Papua Report, November 2015, <http://etan.org/issues/wpapua/2015/1511.htm>

Dyster Amnestyrapport om Indonesien

Enligt Amnestyrapporten *Flawed Justice* nekas dödsdömda fångar i Indonesien rutinemässigt tillgång till advokat och tvingas till "bekännelser" genom svår misshandel. Utländska medborgare som har dömts till döden

ställs inför ett rättssystem som de knappast förstår. Under president Joko "Jokowi" Widodo, som tillträdde i oktober 2014, har regeringen parodierat folkrätten genom att under 2015 genomföra 14 avrättningar. Som en jäm-

förelse avrättades 1999-2014 sammanlagt 27 personer. Enligt Josef Benedict, kampanjansvarig vid Amnesty International Sydostasien, har rättegångarna varit mycket bristfälliga. Han menar att myndigheterna omedelbart måste se över alla dödsstraff med syfte att omvandla dem. Av de i år 14 avrättade människorna var 12 personer utländska medborgare dömda för narkotikabrott.

Amnesty har utrett 12 fall av dödsdömda fångar som påvisat stora brister i rättssystemet. I hälften av fallen hävdar de dödsdömda fångarna att de har tvingats ”erkänna” sina brott – bl.a. genom att ha slagits brutalt av polisen i häktet. Många uppger att de har blivit torterade eller misshandlade, men myndigheterna har aldrig följt upp anklagelserna med utredningar. Zulfiqar Ali från Pakistan säger att polisen höll honom i ett hus under tre dagar efter gripandet. Han blev slagen, sparkad och fick utstå dödshot tills han slutligen skrev under ett ”erkännande.” Till följd av den svåra misshandeln tvingades han operera njurarna och buken. Även om han under rättegången berättade om tortyren tillät domaren att hans ”erkännande” användes som bevis. Ingen oberoende undersökning gjordes av hans anklagelser.

Även om indonesisk och internationell lagstiftning garanterar tillgång till advokat, nekas dödsdömda fångar rutinmässigt tillgång till advokat. Kvaliteten hos de juridiska representanter som tilldelas de som åtalas för narkotikabrott uppvisar stora brister. Inte i något av de i

rapporten granskade fallen fick fångarna träffa en domare omedelbart efter att de hade gripits. Detta strider mot internationell rätt. De flesta fick vänta flera månader.

Utöver de under 2015 avrättade 12 utländska medborgarna var minst 35 andra utlänningar dödsdömda. De dödsdömda utlänningarnas rättigheter kränks ofta. De nekas tillgång till tolkning eller översättning under och innan rättegången, de tvingas underteckna dokument som de inte förstår och de förvägras tillgång till konsuler tjänster.

På grund av de allvarliga bristerna i rättssystemet uppmanar Amnesty myndigheterna att omedelbart upprätta ett oberoende organ som granskar alla dödsdomar i syfte att omvandla dödsstraffen. Strafflagstiftningen måste reformeras för att anpassa den till internationell standard och alla fångars rätt till en rättvis rättegång måste respekteras. Innan Jokowi tillträdde hade han lovat att förbättra människorättssituationen i Indonesien, men de genomförda avrättningarna visar att löftena är ihålliga. Enligt siffror från The Law and Human Rights Ministry den 30 april 2015 väntade minst 121 personer på att bli avrättade. Av dessa var 54 personer dömda för drogrelaterade brott, två för terroristanklagelser och 65 för mord.

Gabriel Jonsson

Källa: Pressnotiser Amnesty: Indonesien, 15/10 2015

Politisk fånge frigiven i Västpapua

Den 19 november frigavs den politiske fången Filep Karma i Västpapua. Han hade dömts till uppror för att tillsammans med 200 andra människor ha deltagit i hissandet av områdets förbjudna flagga Morgonstjärnan den första december 2004. I maj 2005 åtalades han för förräderi och dömdes till 15 års fängelse. Både Filep och samtidigt dömda politiska fångar avvisade flera gånger nåd från presidenten. Detta skulle ha inneburit erkännande av skuld och löften om att inte protestera igen. I stället begärde de ovillkorlig frigivning. East Timor and Indonesia Network (ETAN) hade genomfört en kampanj för att få honom fri. Petitionen som krävde hans frigivning hade mer än 2.700 undertecknare. Efter frigivningen deltog Filep i ett evenemang ordnat av West Papua National Committee, som är en av områdets befrielseörelser, i syfte att uppmärksamma årsdagen av kommitténs tillkomst.

Josef Benedict, som leder Amnesty Internationals ar-

bete i Sydostasien, välkomnade frigivningen genom att säga: ”Filep Karma tillbringade mer än ett decennium av sitt liv i fängelse för ett brott han inte borde ha dömts till ens en dag fängelse för. Det var en upprörande parodi på rättvisa och han borde aldrig ha ställts inför rätta.” Amnesty hade länge betraktat Filep som samvetsfånge och arbetat för att få honom fri. Under 2011 skickade Amnestyanhängare i mer än 80 länder över 65.000 stöduttalanden till honom som en del av kampanjen ”Writes for Rights” och krävde en villkorlös frigivning. Enligt Amnesty greps Filep godtyckligt för att fredligt ha utövat sin yttrande- och mötesfrihet genom att hissa flaggan och delta i ett politiskt evenemang.

Gabriel Jonsson

Källor: Amnesty International, ”Indonesia: Papuan pro-independence activist jailed for raising a flag finally freed,” 19/11 2015; ETAN, ”Filep Karma released from prison,” 19/11 2015.

De tre viktigaste grödorna i Östtimor är majs, ris och cassava enligt den ideella organisationen Seeds of Life, <http://seedsoflifetimor.org/11-cassava-cutting-production-centers-in-the-country-to-provide-fresh-cuttings/>.

Ge bidrag till Föreningen ett Fritt Papua eller Östtimorkommittén på plusgirokonto 4 19 12 84-1 respektive 1 81 92-5.

USA-diplomater godkände massdödande i Indonesien

Den 2 december 1965 godkände amerikanska diplomater massdödande i Indonesien. Vad betyder det idag?

USA-ambassaden i Indonesien skickade ett telegram till utrikesdepartementet den 2 december 1965 med en förfrågan om finansiering av civila grupper som USA visste var inbegripna i en våldsam kampanj för att eliminera kommunistiskt inflytande i Indonesien. Då var dessa civila grupper och den indonesiska militären, ledd av general Suharto, i full färd med att massakrera och utrensa kommunister och misstänkta kommunister, som svar på vad militären påstod var ett kupp försök den 30 september 1965.

Kampanjen resulterade i dödandet av omkring 500.000 människor. Ytterligare runt 750.000 fängslades, torterades och diskriminerades i decennier. Den var början på militärstyret i Indonesien. Den mycket repressiva militären har behållit sitt inflytande. Reformerna har varit långsamma och ofullständiga också efter Indonesiens övergång till demokrati 1998-1999. De för massvåldet ansvariga har aldrig straffats.

Dokumentärfilmerna "The Act of Killing" och "The Look of Silence", som bägge har visats av SVT under året, har på nytt riktat uppmärksamheten mot massakrerna och den straffrihet som förövarna åtnjuter. Men de indonesiska styrkorna är inte ensamma om ansvaret för händelserna.

Förenata staterna hjälpte till med att skapa förutsättningarna för dödandet. De stödde, snarare än hindrade eller fördömde, förövarna. Förenata staterna var inte ensamma, brittiska och australiska tjänstemän stödde också dödandet. CIA har kallat det för "ett av det 20:e århundradets värsta massmord".

I början av 1960-talet hade Indonesien en "vänsterpresident", Sukarno, och världens tredje största kommunistparti. USA:s regering trodde att Sukarno och kommunistpartiet hotade att göra Indonesien till "nästa Kina", som skulle hota USA:s strategiska och kommersiella intressen. Förenata staterna vidtog hemliga åtgärder mot Sukarno under 1950-talet och begränsade biståndet under 1960-talet, finansierade primärt militära biståndsprogram. USA-tjänstemän odlade relationerna med ledare för oppositionen mot Sukarno. I februari 1965, när spänningarna ökade i Indonesien, godkände Förenata staterna en hemlig aktionsplan för att "slå sönder PKI" genom "hemliga operationer" och stöd till anti-kommunistiska grupper.

Den 30 september 1965 mördade en grupp yngre officerare sex av de högsta generalerna. Redan nästa dag greps de av militären under ledning av general Suharto. Det finns inga bevis för att morderna var organiserade av

kommunistpartiet eller del av en större komplot, trots det agerade Suharto för att smutskasta kommunistpartiet och andra vänsterorganisationer och utmålade morderna som ett kommunistiskt kupp försök. Militären förbigick president Sukarno och började omedelbart tillsammans med studenter och muslimska organisationer en kampanj för att "krossa" kommunistpartiet.

Den 5 oktober rekommenderade USA:s ambassadör Green att USA skulle sprida anti-kommunistisk propaganda och utrikesminister Dean Rusk ville uppmuntra militären "att fullfölja mot kommunistpartiet". Den 12 oktober hade USA, medvetna om att militären organiserade anti-kommunistiska attacker, försäkrat sig om att briterna skulle avstå från sin konfrontation med Indonesien i Malaysia för att låta den indonesiska militären "rätta till sakerna" hemma.

Trots detta planerade Rusk och säkerhetsansvariga att förse militären med vapen och kommunikationsutrustning och USA:s biståndsorgan organiserade hjälp till den civila anti-kommunistiska koalitionen och militären. I februari 1966 konstaterade ambassadör Green belåtet att "kommunisterna ... har decimerats genom stora massakrer". USA:s stöd ökade i mars 1966, när militären sköt Sukarno längre bort från scenen, och levererade bistånd som varit infruset medan Sukarno var vid makten. Även om dödandet minskade så fortsatte det fram till slutet av 1968. När CIA i september 2015 offentliggjorde president Lyndon Johnsons dagliga kommentarer bekräftade dessa att presidenten var väl medveten om händelserna i Indonesien men inte gjorde något för att stoppa dödandet.

Suharto förblev vid makten till 1998 med starkt USA-stöd. Banden mellan USA:s och Indonesiens militär bibehölls också trots Indonesiens olagliga, dödliga ockupation 1975-1999 av Östtimor och mycket repressiva antiupprorskampanj i Västpapua.

I ett tal i januari 1966 sade senator Robert Kennedy: "Vi har uttalat oss mot omänskligt slaktande utfört av nazisterna och kommunisterna. Men kommer vi också att uttala oss mot det omänskliga slaktandet i Indonesien där över 100.000 påstådda kommunister har varit inte förövare utan offer?" Kennedy argumenterade för att USA måste uttala sig mot allt massdödande.

Överlevande och släktingar till offer lider fortfarande av diskriminering i Indonesien och det påstådda hotet från kommunism används fortfarande för att rättfärdiga politisk och social repression. Ett halvt sekel efter att massakrerna började har Indonesiens president Widodo och hans ministrar vägrat att be om ursäkt och stött den felaktiga historieskrivningen att kommunistpartiet har lika stort ansvar för våldet trots det minimala kommunistiska motståndet då. Förövare har fortfarande maktpositioner både lokalt och nationellt.

Avsändare:
Östtimorkommittén
c/o Pollak
Wiboms väg 12
171 60 SOLNA

B

Porto betalt

Kom ihåg att anmäla adressändring.

Oppenheimers Dokumentärfilm "The Look of Silence" följer en man som söker de som dödade hans bror under massdödandet 1965-1966. Till slut lyckas han hitta mördarna. Varken de eller andra som var delaktiga och ledde honom till mördarna tycks ångra sina illdåd eller vara rädda för följderna.

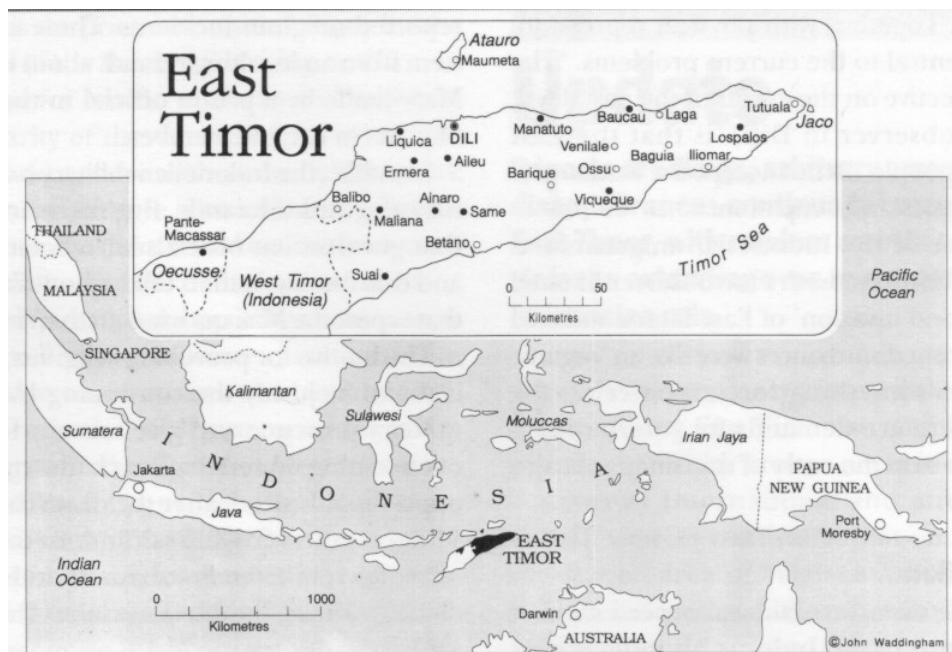
Tommy Pollák

Källa: Kai Thaler, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/news/monkey->

[cage/wp/2015/12/02/50-years-ago-today-the-u-s-embassy-endorsed-mass-killings-in-indonesia-heres-what-that-means-for-today/](https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/12/02/50-years-ago-today-the-u-s-embassy-endorsed-mass-killings-in-indonesia-heres-what-that-means-for-today/)

Not: Kai Thaler är doktorand i statskunskap vid Harvarduniversitetet och studerar inbördeskrig, politiskt våld och statsbyggande. Han finns på Twitter som @KaiMThaler.

Östtimor

Östtimor är den östra halvan av ön Timor, den östligaste och största av de Små Sundaöarna (Bali, Lombok, Sumbawa, Flores med flera) norr om Australien. Östtimor omfattar också en enklav i den västra, indonesiska delen av Timor. Ytan är 14.870 km², jämför med Skånes på 11.027 km². Högsta berget är Tat Mai Lau 2.963 m.ö.h. Klimatet är tropiskt kustklimat. Befolkningen är ungefär 1,2 miljoner, jämför med Skånes 1,15 miljoner. I landet finns ett 30-tal etniska grupper med över 14 ursprungsspråk. Förvaltningspråket är portugisiska, som bara talas av en mindre del av befolkningen, vars um-

gängesspråk är tetum. Bahasa indonesia talas också av de flesta. 90% är katoliker, 5% muslimer, 3% protestanter. Landet är en republik med parlamentarism och ett parlament med 65 ledamöter. Huvudstaden heter Dili. Östtimor använder USA:s dollar som valuta. Naturtillgångar är olja och gas i Timorsjön söder om ön, guld, silver och mangan. Andra exportvaror är kaffe och kopra. Viktigaste handelspartner är Indonesien, Australien och USA.

Tommy Pollák